

Bijlage HAVO  
**2022**

tijdvak 1

**maatschappijwetenschappen**

Bronnenboekje

# Opgave 1 Alcoholgebruik bij studentenverenigingen

## tekst 1

### Den Oudsten: “Studenten kunnen ongebreideld drinken, dat moeten we voorkomen”

De gemeente Groningen heeft samen met acht studentenverenigingen een project gestart om het alcoholgebruik binnen de verenigingen te 5 verminderen<sup>1)</sup>. Het gaat om de acht grootste verenigingen, waaronder Vindicat.

“We willen de excessen door toedoen van alcohol tegengaan. Dat willen we 10 doen door strakke regels te maken”, zegt burgemeester Peter den Oudsten.

(...)

Volgens het gemeentebestuur is er binnen bepaalde verenigingen een te 15 sterke ‘alcoholcultuur’. Door die cultuur ontstaan er volgens Den Oudsten dingen die je niet moet willen. “Bijvoorbeeld dat er zóveel gedronken wordt dat mensen in hun 20 eigen braaksel in de sociëteit<sup>2)</sup> liggen. Die blijven daar liggen terwijl er mensen aan de bar staan. Of mensen die waggelend de sociëteit uitlopen.”

bron: [www.rtvnoord.nl](http://www.rtvnoord.nl), 2019

noot 1 Behalve deze genoemde partijen namen ook de Hanzehogeschool Groningen en de Rijksuniversiteit Groningen deel.

noot 2 sociëteit = (gebouw van de) vereniging waar men voor de gezelligheid naartoe gaat

noot 3 iets doen voor de bühne = iets alleen doen om de aandacht die je ermee trekt

25 (...) De burgemeester wil het alcoholgebruik binnen de muren van studentenverenigingen dus flink veranderen. (...) Toch stonden niet alle aangesloten verenigingen te 30 springen om mee te doen aan het project.  
“Men moet er wel even aan wennen. Ik heb ze wel gezegd dat het namelijk niet voor de bühne<sup>3)</sup> is, het 35 gaat ergens een beetje pijn doen.” Den Oudsten benadrukt dat het niet zijn bedoeling is om het alcoholgebruik aan banden te leggen, maar hij wil de excessen als gevolg 40 van het drinken van een borrel tegengaan.  
“Op dit moment kan men ongebreideld doordrinken, dat men inderdaad volledig uit het lood en 45 dronken de deur uitloopt. Ik denk dat we moeten voorkomen dat het nog langer gebeurt.” (...)

## Opgave 2 Jong geleerd, oud gedaan

### tekst 2

#### 'Puber moet kunnen stemmen bij lokale en provinciale verkiezingen'

(...) Begin dit jaar [2019] verzamelen ze [jongeren] zich nog met duizenden in Den Haag om strengere klimaatmaatregelen te eisen. (...)

5 Maar stemmen mogen ze niet. Dat moet veranderen, vindt de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. Zijn 10 advies is de Kieswet aan te passen, zodat jongeren vanaf zestien jaar kunnen stemmen tijdens lokale en provinciale verkiezingen.

Het was de wens van Sarah de 15 Lange, vertrekkend ROB-lid, om hier onderzoek naar te doen. De Lange, bijzonder hoogleraar Politicologie aan de Universiteit van Amsterdam, benadrukt: "Dit is niet een maatregel 20 waar je wonderen van moet verwachten." Maar: "Op langere termijn is verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd naar zestien jaar wel van invloed op de opkomst 25 tijdens verkiezingen." (...)

In Oostenrijk (...) mochten zestienjarigen in 2005 voor het eerst meestemmen in twee deelstaten. (...)

Tijdens de parlementsverkiezingen 30 van 2008 stemden er voor het eerst ook zestienjarigen landelijk mee. "Dat had invloed op het verwerven en ontwikkelen van politieke kennis en interesse, en op de groei van politiek 35 zelfvertrouwen onder jongeren."

(...)

De opkomst onder de groep jongvolwassenen die al wel mag

naar: [www.nrc.nl](http://www.nrc.nl), 2019

stemmen in Nederland, van 18 tot 24 jaar, is relatief laag. Dat komt 40 volgens De Lange deels door de levensfase waarin ze voor het eerst mogen stemmen. "Daarin verandert veel: ze wisselen van school naar werk of gaan doorstuderen, ze gaan 45 vaak uit huis. Dat is een ongunstig moment om iets fundamenteels als voor het eerst stemmen in te organiseren." (...)

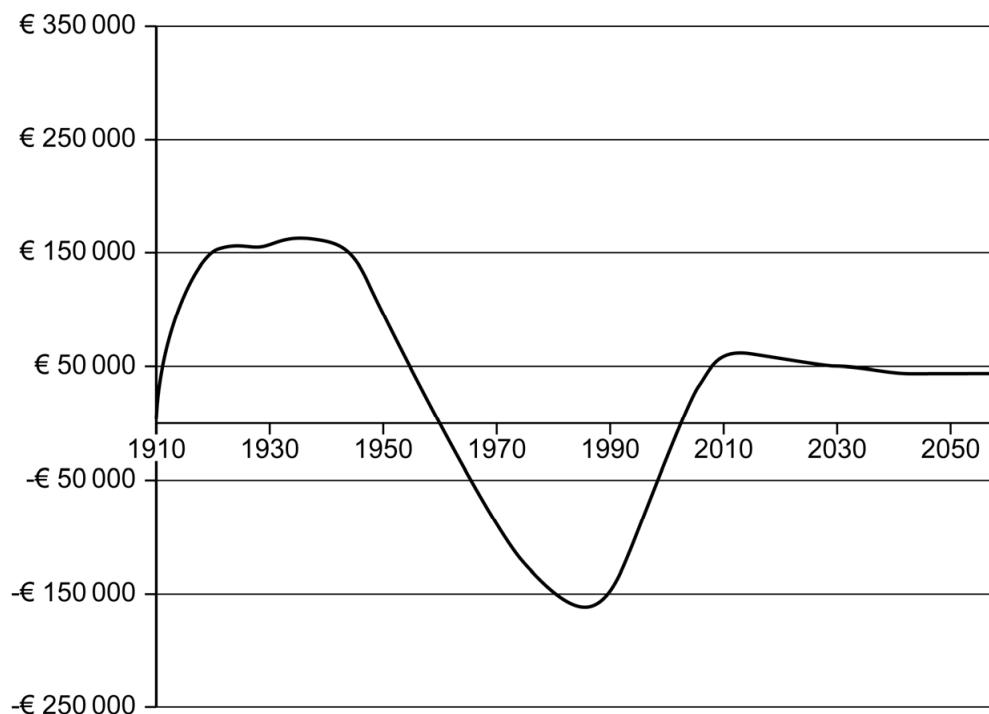
Een van de voordelen die De Lange 50 noemt van het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd naar zestien jaar, is dat de leerplicht dan nog geldt en jongeren thuis wonen. Dat is een gunstigere context: "Je kunt ze 55 dus goed begeleiden richting de eerste keer stemmen." Maar het burgerschapsonderwijs moet daarvoor wel worden aangepast, is ook onderdeel van het advies. "Dat is 60 nu vooral op kennis gericht, het zou ook moeten gaan om vaardigheden." (...)

In het advies schrijft de ROB dat de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd ook kan bijdragen aan het 65 voorkomen van "machtsmisbruik van een generatie ten opzichte van een andere" als er beleid wordt ontwikkeld op thema's als pensioenen of klimaatverandering.

70 De Lange: "Politieke partijen zijn electoraal gemotiveerd. Als zestienjarigen mogen stemmen, wordt er ook beter naar ze geluisterd."

**figuur 1**

**Netto profijt van overheidsbeleid per persoon uit een geboortejaar over de rest van het leven (in euro's)**



**Toelichting**

De lijn in figuur 1 geeft het gemiddelde netto profijt (financieel voordeel) over de rest van het leven per persoon uit een geboortejaar.

Positieve bedragen geven aan dat iemand uit het betreffende geboortejaar gedurende het leven meer van de overheid ontvangt dan dat iemand aan de overheid betaalt. Negatieve bedragen geven aan dat iemand uit het betreffende geboortejaar gedurende het leven meer aan de overheid betaalt dan ontvangt. Uit de figuur is bijvoorbeeld af te lezen dat iemand die geboren is tussen 1920 en 1940 gemiddeld ongeveer 160.000 euro ontvangt van de overheid.

*naar: Raad voor het Openbaar Bestuur, 2019*

## Opgave 3 Actie op het erf

### tekst 3

#### Meat the Victims (...)

##### Wie zijn die activisten?

Meat the Victims is geen georganiseerd geheel. De groep heeft geen gezamenlijke uitvalsbasis of kantoor, er is geen hiërarchie en de samenstelling wisselt nogal eens. Het komt erop neer dat iedereen de naam mag voeren. (...) Leden van Meat the Victims, voor zover je überhaupt van leden kan spreken, handelen extremer dan veel andere groepen. Dierenrechten-organisaties spraken na 'Boxtel' bijvoorbeeld ook schande van de werkwijze van Meat the Victims. Hun grootste bezwaren: illegaal handelen én te weinig oog hebben voor dierenwelzijn tijdens de acties.

Meat the Victims, dat in Nederland zo'n honderd actieve volgelingen telt, schroomt bij protesten inderdaad niet om de wet te overtreden. Bijvoorbeeld met inbraken en, zoals in Boxtel, het bezetten van

25 andermans eigendommen. Sterker: de volgelingen moedigen elkaar (en anderen) zelfs aan. De activisten dragen tijdens acties vrijwel allemaal dezelfde T-shirts met daarop de tekst  
30 – vrij naar een beroemde uitspraak van Martin Luther King: "One has a moral responsibility to disobey unjust laws". Wat zoveel wil zeggen als: "Het is ieders morele  
35 verantwoordelijkheid om onjuiste wetgeving niet te gehoorzamen". (...)

Zo schimmig als de groep opereert, zo glashelder is hun boodschap. Ze presenteren zichzelf als de  
40 spreekbuis van de naar eigen zeggen alsmaar groter wordende groep van burgers die samen bereid zijn om uitbuiting van dieren tegen te gaan. Oók als daar, in hun ogen 'onjuiste',  
45 wetten voor moeten worden overtreden. Hun ideaal? Een wereld zonder vleesconsumptie.

bron: [www.bndestem.nl](http://www.bndestem.nl), 2019

## tekst 4

### Dierenactivisten van Meat the Victims zetten zich met bezetting in één klap op de kaart in Nederland

(...) De internationale dierenactivisten van Meat the Victims hebben zich met hun bezetting van een varkensbedrijf in Boxtel in één klap op de kaart gezet in Nederland. En dat is ook precies wat ze willen: media-aandacht om “de maatschappij te confronteren met het leed dat schuilgaat achter de staldeuren”, zoals een Finse actievoerder dat maandagavond verwoordt. (...) Eén van hun eisen was ook om de media toegang te geven tot de stallen “om te laten zien wat er binnen gebeurt”. De varkensboer had de actievoerders nooit binnengelaten, zegt hun woordvoerder Jonathan Loogman uit Groningen. “En daarom voelen we ons gedwongen binnen te dringen – de gevolgen nemen we dan maar voor lief.”

De Australische dierenactivist Leah Doellinger claimt de aanstichter van Meat the Victims-acties te zijn (...). De strategie is vaak hetzelfde: een groep actievoerders dringt een veehouderij binnen en maakt video-opnamen van het ‘dierenmisbruik’, terwijl een andere groep buiten ‘vreedzaam’ actie voert en de media of andere belangstellenden te woord staat. Ontmoet de slachtoffers van de bio-industrie, is het motto, want ‘uit het oog is uit het hart’. (...) “Het is een hashtag-beweging: #MeatTheVictims”, zegt Billie Savage. “We delen en verspreiden de beelden via Instagram of andere sociale media.”

bron: [www.volkskrant.nl](http://www.volkskrant.nl), 2019

noot 1 more established = meer gevestigde

Savage, een Amerikaanse vrouw die als yogadocent in Amsterdam werkt, zegt pas afgelopen weekend van de actie in Boxtel te hebben gehoord. (...)

45 De gevestigde actiegroepen tegen de intensieve varkenshouderij zeggen tot de bezetting in Boxtel nog nooit van Meat the Victims te hebben gehoord. Wakker Dier en Varkens in 50 Nood vinden beide dat de activisten veel te ver zijn gegaan door een varkensbedrijf te bezetten. “Illegale acties werken contraproductief”, vindt Hans Baaij van Varkens in Nood, 55 opgericht in 1997 tijdens de varkenspest. “Dit is een naïeve actie die als een boomerang op de dierenactivisten terugslaat. Allerlei partijen distantiëren zich, er was 60 massaal politieoptreden nodig, dit komt de varkenssector eigenlijk best goed uit: het gaat nu niet over de misstanden in de stal, maar over de illegale actie.” (...)

65 Savage zegt dat de ‘more established<sup>1)</sup>’ actiegroepen veel te weinig bereiken met hun handtekeningen ophalen en lobbywerk in politiek Den Haag. “We 70 kunnen handtekeningen verzamelen tot het eind van de wereld, maar dat verandert niets aan de bio-industrie”, aldus de Amerikaanse. “Dit is een noodsituatie. #MeatTheVictims heeft 75 meer effect dan alle andere acties die al in het systeem zitten.”

## **tekst 5**

### **'Bezetting in Boxtel was de druppel': Facebookgroep Farmers Defence Force voor boeren opgericht**

Na de bezetting van de varkensstal in Boxtel (...) was voor varkenshouder en fruitteler Mark van den Oever uit Sint Hubert de maat 5 vol. "De volgende keer staan ze bij mij op de stoep, daar is iedere boer bang voor", zegt Mark. Daarom maakte hij de Facebookpagina 'Farmers Defence Force' aan om 10 boeren te verenigen en zich te verzetten tegen dierenactivisten. Ruim drieduizend mensen hebben zich al bij de pagina gevoegd.

Volgens Van den Oever was de 15 bezetting in Boxtel de 'druppel die de emmer deed overlopen'. Ruim honderd dierenactivisten drongen daar maandag een stal van een varkensboer binnen. Na tien uur werd 20 de bezetting door de politie beëindigd.

"Wij boeren zijn het ondertussen gewend dat we door de politiek en de

media in de steek worden gelaten.

- 25 Als we dan nu ook nog eens door de politie in de steek worden gelaten...", vertelt Van den Oever. Volgens hem had de politie veel sneller in moeten grijpen in het belang van de dieren.  
30 "Het is een onderbuikgevoel dat nooit uitgesproken wordt. Het is het gevoel alsof wij niet meetellen."

### **Farmers Defence Force**

- (...) "Als er dan weer zo iets gebeurt 35 zoals in Boxtel, dan heeft iedereen via de Facebookpagina of WhatsApp snel alle informatie over wat er gebeurt en waar het is. Dat gaat dan als een lopend vuurtje. Dan kunnen 40 we zo veel mogelijk mensen bij elkaar krijgen en naar de plek gaan om de boer te laten zien dat hij niet alleen staat", vertelt Van den Oever.  
(...)

*bron: www.omroepbrabant.nl, 2019*

## Opgave 4 Kansen en belemmeringen voor jongeren

### tekst 6

#### Groeiente kansenongelijkheid dreigt onder jongeren

(...) Eind augustus publiceerde de SER een rapport over kansen en belemmeringen van jongeren in 2019. Het rapport laat zien dat 5 jongeren te maken hebben met kansen, onzekerheden en belemmeringen. Jongeren weten wat van hun leven te maken. Daar werken ze hard voor, en dat is om 10 met recht trots op te zijn. (...)

(...) Er zijn echter ook zorgen. Zo zorgt het sociaal leenstelsel<sup>1)</sup> voor onzekerheid over de betaalbaarheid van een (vervolg)opleiding. De 15 schulden die ontstaan door het huidige stelsel hebben invloed op vervolgstappen in het leven, zoals het kopen van een huis en het starten van een gezin. Jongeren 20 hebben langer een flexbaan en daardoor minder werk- en inkomenszekerheid. Op de woningmarkt hebben ze het moeilijk vanwege de beperkte 25 beschikbaarheid van woningen en worstelen ze met het financieren van een woning. Deze ontwikkelingen zijn op zichzelf al lastig voor jongeren, maar de stapeling maakt het 30 problematisch (...). Het gevolg is dat jongeren hun mijlpalen steeds later in hun leven bereiken. Zo verlaten jongeren later het ouderlijk huis, vergeleken met vijf

35 jaar geleden al één jaar later. Ze gaan later dan eerdere generaties samenwonen of trouwen en krijgen later hun eerste kind. Dat is in veel gevallen geen vrijwillige keuze maar 40 wordt veroorzaakt door de toegenomen onzekerheid.

(...) De kansen en belemmeringen gelden voor alle jongeren, maar er is een tweedeling zichtbaar tussen 45 jongeren die met name profiteren van de kansen en jongeren die het meest getroffen worden door belemmeringen en onzekerheden. (...) Bestaande scheidslijnen in onze 50 samenleving worden met name gevormd door (...) het hebben van de juiste opleiding, de beschikking over voldoende inkomen en vermogen. (...) Een diploma alleen blijkt echter 55 niet meer genoeg. (...) Het SCP beschrijft een verdieping van bestaande scheidslijnen wanneer risico's zich voor bepaalde groepen opstapelen, 60 zoals nu bij jongeren. En er ontstaan nieuwe scheidslijnen (...). In het geval van jongeren geldt: als je beschikt over een goed netwerk, dan vind je makkelijker een stage, krijg je 65 eerder financiële hulp bij het kopen van een woning en praktische hulp bij het combineren van werk met een jong gezin. (...)

bron: [www.socialevraagstukken.nl](http://www.socialevraagstukken.nl), 2019

noot 1 Tot en met het collegejaar van 2014/2015 kregen alle studenten een basisbeurs, dat wil zeggen een maandelijkse bijdrage van de overheid die niet terugbetaald hoeft te worden als de student binnen 10 jaar een diploma haalde. Met de invoering van het sociaal leenstelsel ontvangen studenten geen basisbeurs meer en kunnen ze alleen geld lenen. De aanvullende beurs bleef bestaan voor kinderen van ouders met een laag inkomen.